

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2022/23:50

Fredagen den 14 juli

§ 1 Utrikesfrågor

Statssekreterare Håkan Jevrell

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 26 juni 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 20 juli 2023

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statssekreterare Håkan Jevrell med medarbetare varmt välkomna. Statssekreterare Jevrell är tillbaka i EU-nämnden i egenskap av statssekreterare. Han har varit det tidigare, men då vid ett annat departement. Varmt välkommen.

Därmed börjar vi dagens föredragningar, och vi det är då återrapport från möte i rådet den 26 juni.

Anf. 2 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

God förmiddag! EU-nämnden har mottagit skriftlig återrapportering från möte i rådet den 26 juni, men jag har förstått att nämndens ledamöter kan ha haft svårt att få tillgång till rapporten och jag vill därför ge en kort muntlig sammanfattning.

Josep Borrell nämnde vid mötets inledning Iran och Nordmakedonien. FAC antog även ett sanktionspaket mot Iran. Borrell tog sedan upp Tunisien, Belgrad, Priştinadialogen samt relationen mellan Armenien och Azerbajdzjan.

Diskussionspunkterna om Rysslands aggression mot Ukraina visade på fortsatt stor beslutsamhet och enighet om att stödja Ukraina och sätta press på Ryssland.

Utrikesminister Dmytro Kuleba, deltog över videolänk. Många ministrar delade sina preliminära bedömningar avseende Wagnergruppens myteri den föregående helgen. Utrikesministern tog bland annat upp behovet av ytterligare sanktioner mot Ryssland och av ytterligare militära stödpaket från europeiska fredsfaciliteten.

Diskussionen om Latinamerika och Karibien syftade framför allt till att förbereda EU-Celac-toppmötet som äger rum nästa vecka. Många utrikesministrar lyfte fram toppmötets relevans i ljuset av Rysslands aggression mot Ukraina. Flera lyfte även fram behovet av att slutföra handelsavtal med regionen.

Diskussionen om digital diplomati utgick från de rådsslutsatser som antogs vid mötet och som EU-nämnden tog del av i juni. Utrikesministern

lyfte bland annat fram betydelsen av globala partnerskap, i synnerhet det transatlantiska samarbetet, och behovet av ökad samordning för att främja EU:s inflytande i de digitala frågorna.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för återrapporten.

Vi går in på dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är en informationspunkt.

Anf. 4 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Under punkten Aktuella frågor väntas den höga representanten liksom de deltagande ministrarna lämna information om olika ämnen. Även om ståndpunkter om dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag ändå säga några ord om vad vi tror kan komma upp.

Vi har fått information om att Borrell kommer att ta upp Kina. Borrell förbereder att besöka Kina för nästa runda i den strategiska dialogen med Kinas utrikesminister. Det finns dock inget datum för besöket i nuläget. Borrell väntas vid FAC uppdatera utrikesministrarna om förberedelserna inför den strategiska dialogen. Kommissionen kan även komma att återrapportera från kommissionär Timmermans besök i Kina den 3–4 juli då det hölls överläggningar om miljö och klimat.

Det är av flera skäl viktigt att EU:s dialog med Kina upprätthålls för att framföra tydliga budskap i för EU prioriterade frågor för att undvika missförstånd och för att främja samarbeten som är i linje med EU:s intressen.

Den strategiska diskussion om Kina som utrikesministern stod värd för vid Gymnich i maj och den efterföljande diskussionen i Europeiska rådet i juni utgör en god utgångspunkt för EU:s dialog med Kina. Enighet och samstämmighet inom EU är fortfarande centralt.

Vi vet ännu inte om Borrell kommer att ta upp Iran under Aktuella frågor. Sverige har emellertid aktivt verkat för detta.

Rådet har beslutat om nya kraftfulla åtgärder mot Iran vid varje FAC sedan oktober i förra året. Och Sverige har även den här månaden arbetat för att ett nytt sanktionspaket ska sättas samman. Den här gången omfattar paketet personer och enheter som är inblandade i iransk drönerhantering.

Som utrikesministern informerade om i juni har det förts diskussioner i Bryssel om en separat sanktionsregim avseende Irans export av drönare som används av Ryssland i aggressioner mot Ukraina. Det finns nu politisk enighet om att inrätta en sådan sanktionsregim. Sverige välkomnar självfallet detta. Sanktionsregimen kan komma att antas vid FAC om arbetet med rättsakterna blir klart.

Den breda strategiska diskussionen om Iran fortsätter inom EU. Här ingår som vi har nämnt tidigare även Irans roll i regionen och den bredare regionala utvecklingen. EU fortsätter att se över hur starkast möjliga tryck kan upprätthållas mot Iran. Det finns en samsyn inom EU om vikten av fortsatt kritisk dialog med Iran.

EU måste värna sina värderingar och intressen gentemot Iran. Det gäller inte minst våra frihetsberövade medborgare och arbetet för att begränsa och kontrollera Irans kärntekniska aktiviteter. Det är således alltså ett stort fokus på Iranpolitiken inom EU.

Olika verktyg behövs för att hantera de olikartade utmaningar som vi står inför. Sverige verkar för att EU ska använda de verktyg som har bäst förutsättningar att ha avsedd effekt, och vi utesluter ingen framtida åtgärd, inklusive det som har anförts i riksdagens betänkanden.

2022/23:50
14 juli

Anf. 5 LINNÉA WICKMAN (S):

Jag tackar statssekreteraren för dragningen.

När det gäller Iran vet vi att repressionen mot det iranska folket fortsätter stenhårt. Vi ser även hur nya dödsdomar både förkunnats och utförts. Det är såklart bra att Sverige verkar för att Iran ska vara på dagordningen, och det är olyckligt att det just nu är osäkert om Iran över huvud taget kommer att komma upp på FAC. Under det svenska ordförandeskapet såg vi att Iran inte heller kom upp som en diskussionspunkt. Det var olyckligt.

Det är välkommet att det pågår ett ständigt arbete för nya sanktioner och listningar, inte minst när det gäller hur Iran på olika sätt bidrar till Rysslands orättfärdiga krig i Ukraina med sina drönare. Men det krävs ytterligare åtgärder för att pressa Iran och upprätthålla ett hårt tryck.

Vad är status på Sveriges arbete för att samla stöd för att terrorlista IRGC utifrån det tillkännagivande som riksdagen har riktat? Om det skulle vara så att det utifrån de juridiska förutsättningarna är svårt att nå fram i den delen, är vi några partier som har lyft fram att vi måste vara beredda att aktivt arbeta för att se hur man kan uppdatera EU:s sanktionsregim för just terrorism. Är det något som regeringen aktivt verkar för, om det skulle vara så att Iran kommer upp på FAC?

Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V):

Jag tackar för föredragningen.

Jag tänkte också stämma in i frågan om Iran. Det är bra att den svenska regeringen har tryckt på att Iran bör tas upp, men jag undrar vad man mer konkret kommer att göra framöver, bland annat när det gäller terrorstämplingen av IRGC.

Jag ställer frågan därför att jag är lite orolig. Sedan Iran skrev under ett avtal med Saudiarabien för ett par månader sedan märks det klart och tydligt hur länder i väst har ändrat sin attityd gentemot den iranska regimen och helt plötsligt röstar in Iran i olika organ i FN, bland annat när man får ordförande- och viceordförandeplatser i kommittéer för mänskliga rättigheter i FN. Det får mig att ifrågasätta vad det är för system som råder om en av världens värsta diktaturer ska kunna bli ordförande för olika demokratiorgan och för nedrustning, när vi vet att den iranska regimen sysslar med olika typer av upprustning samt hjälper Ryssland i anfallskriget mot Ukraina.

Vad kommer den svenska regeringen att göra mer konkret för att frågan ska få högre prioritet? Jag hoppas att vi kan få svar. När vi tog upp frågan från första början, när protesterna, revolutionen, i Iran påbörjades, har svaret hela tiden varit att man jobbar med frågan. Nu vill jag veta lite mer konkret hur regeringen väljer att agera.

Anf. 7 ORDFÖRANDEN:

Jag har själv en uppmuntrande rekommendation. I samtal med Borrell är det bra att påminna om att Sverige, och därmed EU, fortfarande har en kidnappad och fängslad medborgare i form av förläggaren Gui Minhai.

Det är viktigt att i alla sammanhang i relationer mellan EU och Folkrepubliken Kina aldrig glömma bort detta viktiga politiska fall.

Anf. 8 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Vi har över tid under ordförandeskapet verkligen uppmärksammat Iranfrågan och fortsätter att uppmärksamma den. Till syvende och sist är det inte vi som har möjlighet att sätta agendan, utan vi försöker verkligen påverka Borrell till att ta upp frågan. I dagsläget vet vi inte om frågan kommer upp.

Regeringens uppfattning har hela tiden varit att Sverige ska verka för kraftfullast möjliga linje mot den iranska regimens förtryck inom ramen för EU-enighet. För att nå detta mål ska vi använda de verktyg som har bäst förutsättningar att få avsedd effekt. Jag utesluter inga framtida åtgärder. Det inkluderar att Sverige ska verka för att skapa enighet inom EU för att lista det islamska revolutionsgardet som terroristorganisation under sanktionsregimen för terrorism.

Som ni väl känner till är inte de juridiska förutsättningarna i dagsläget för att EU ska lista IRGC under EU:s terrorismsanktionsregim uppfyllda. Det saknas tyvärr också brett stöd i EU, och enligt rättsakten krävs enhällighet.

Vi bedriver sedvanligt diplomatiskt arbete för att verka enligt vår linje. Vi har aktivt tagit kontakt med andra medlemsstater, och av de sonderingarna framgår att det alltså saknas enighet inom EU för en sådan listning. Det handlar bland annat om de juridiska förutsättningarna.

Vi har inlett ett arbete på UD för att närmare analysera den rättsliga grunden för att kunna lista Wagnergruppen, och det skulle också omfatta IRGC. När vi har den analysen klar kommer vi att agera utifrån slutsatserna.

Gui Minhai är naturligtvis alltid på agendan, och vi tar med oss budskapet.

Anf. 9 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Rysslands angrepp mot Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 10 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Ukrainas utrikesminister Dmytro Kuleba deltar över videolänk i början av mötet. Ministrarna förväntas uppmärksamma efterspelet av händelserna i Ryssland under midsommarhelgen kopplat till Wagnergruppens myteri. Exakt vad händelserna innebär för Rysslands aggression mot Ukraina är oklart. Vad det inträffade däremot visar är hur potentiellt inrikespolitiskt instabilt Ryssland är. Oavsett vad effekten blir på sikt är vår grundpremiss dock oförändrad, nämligen att vi måste fortsätta att stödja Ukraina och sätta press på Ryssland så länge det krävs.

Ukrainas motoffensiv pågår nu för fullt. Ukraina gör framsteg i en mycket komplicerad terräng. För att motoffensiven ska lyckas är Sveriges, EU:s och våra transatlantiska partners stöd fundamentalt. EU måste stå enat, och vårt militära stöd måste vara strategiskt uthålligt och oavhängigt utvecklingen på marken.

EU arbetar nu för ett förslag om framtida säkerhetsåtaganden för Ukraina i linje med Europeiska rådets slutsatser i juni. Arbetet är kopplat till den deklaration om stöd till Ukraina som presenterades av G7 och som ett antal länder, däribland Sverige, har anslutit sig till.

Det är välkommet att EU under svenska ordförandeskapets sista månad fattade beslut om att fylla på den europeiska fredsfaciliteten. Det är nu av yttersta vikt att EU går vidare med ett åttonde militärt stödpaket till Ukraina.

En annan framgång under det svenska ordförandeskapets avslutande dagar var antagandet av det elfte sanktionspaketet mot Ryssland. Genomförandet av två omfattande sanktionspaket under ordförandeskapet är otvetydigt ett styrketecken vad gäller EU:s enighet.

När vi nu lämnat ordföranderollen bakom oss finns nya möjligheter att arbeta aktivt för ytterligare åtgärder för att begränsa den ryska förmågan och agera resolut mot de aktörer som aktivt stöder aggressionen. Vi har tillsammans med Litauen redan tagit fram ett förslag om att lista personer inblandade i förföljelsen av krimtatarer under EU:s sanktionsregim mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna.

Regeringen verkar även för nya sanktioner mot Belarus, som svar på den mycket svåra repressionen i landet. Det skulle skicka en viktig positiv signal till de demokratiska krafterna i Belarus inför den annalkande årsdagen av protesterna.

Arbetet med ansvarsutkrävande fortsätter, och det är välkommet att det internationella centret för lagföring av Rysslands aggressionsbrott mot Ukraina nu har inlett sin verksamhet. Regeringen fortsätter att verka för att komma framåt i frågan om en tribunal för aggressionsbrottet. Under Sveriges EU-ordförandeskap har diskussionen rört sig i rätt riktning, från att handla om huruvida en tribunal alls behövs till att det nu finns brett stöd för en sådan.

Oavsett vad som händer i Ryssland eller i omvärlden förblir Ukraina en av regeringens viktigaste prioriteringar. Vi har åstadkommit mycket, inklusive i rollen som EU-ordförande, men det finns också mycket kvar att göra för att ge Ukraina de förutsättningar som krävs för att slutligen vinna både kriget och freden.

Anf. 11 MALIN BJÖRK (C):

Ordförande! Tack, statssekreteraren, för dragningen!

Ja, det är oerhört välkommet och uppskattas mycket att regeringen framhåller att Ukraina är en av de viktigaste prioriteringarna. Det nämndes också ett elfte sanktionspaket mot Ryssland. Jag vill bara säga att vi förutsätter att förberedelserna för ett tolfte sanktionspaket fortsätter och att det måste innehålla Rosatom. Dessutom vill jag framhålla att åtgärder gentemot länder som söker EU-närmande men som på olika sätt kringgår sanktioner eller ser till att rysk handel kan fortgå också måste finnas med i det arbetet.

Anf. 12 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar för dragningen. Jag vill börja med att instämma med föregående talare.

Det som vi fick höra i dragningen är att EU tillsammans med partner ska verka för att ansvar utkrävs för de brott som har begåtts under Ryss-

lands aggression. I dessa sammanhang brukar jag lyfta fram vikten av att se ekocid som ett krigsbrott. Det är något som Ukraina självt efterfrågar. Det är en del av Ukrainas fredsplan, väldigt högt prioriterat.

För några veckor sedan nåddes jag av rapporter om att arbetet med 15 fall av ekocid har inletts i Ukraina, där Ukraina med sina egna åklagare och expertis jobbar med att kartlägga den miljöskada som har skett, inte som en följd av kriget utan som en del av den krigföringsstrategi som Ryssland har. Det finns också ett inlett samarbete med ICC.

Den ukrainska nationella lagstiftningen räcker inte till för att man ska kunna utkräva ansvar för dessa brott, utan frågan om ekocid måste upp på Romstadgan, så att Ryssland kan fällas i Internationella brottmålsdomstolen.

Detta är en fråga som jag har drivit länge och som jag också har ställt till kollegor inom regeringen. Är detta något som regeringen verkar för – att understödja Ukraina och hitta samarbeten med andra stater och nationer som är redo att komplettera Romstadgan med ett femte brott som handlar om brott mot miljön, det vill säga ekocid?

Anf. 13 LINNÉA WICKMAN (S):

Tack, återigen, för informationen!

Jag vill börja med att instämma i det som man sa från Centerpartiets sida om vikten av att täppa till och säkerställa att länder och andra aktörer inte kringgår de sanktioner som vi får till för att på olika sätt försöka stoppa Ryssland utifrån deras aggressionsbrott i Ukraina. Vi delar också Miljöpartiets uppfattning när det gäller frågan om ekocid.

Jag begärde också ordet för att jag särskilt ville lyfta fram det starka stöd som vi ger utifrån arbetet när det gäller ytterligare sanktionspaket kopplat till Belarus. Vi får verkligen inte glömma hur den regimen både förtrycker sin egen befolkning, förstås, och understöder Ryssland. Inte minst kan vi se detta kopplat till Wagnergruppen. Man upplåter en militärbas för dem, där de också kan bidra till kriget i Ukraina.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga när det gäller just tribunal och den svenska regeringens arbete för att samla stöd för en sådan. Skulle statssekreteraren kunna beskriva detta lite? Vilka länder är det som i dagsläget motsätter sig en sådan?

Anf. 14 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Då ska jag försöka navigera i dessa frågeställningar och lämna så goda svar som möjligt.

Vi kan börja med frågan om ekocid. Regeringen välkomnar att olika processer på området ansvarsutkrävande för storskalig miljöförstöring pågår. Bland annat har Europaparlamentet föreslagit att en bestämmelse som kriminaliserar orsakande av omfattande miljöförstörelse ska tas in i det reviderade miljöbrottsdirektivet. Att inrätta brottet ekocid genom ett tillägg i stadgan för Internationella brottmålsdomstolen, Romstadgan, är ett innovativt förslag och en del i en viktig debatt om hur vi ska komma till rätta med storskalig förstöring av jordens ekosystem.

Arbetet med att utveckla det folkrättsliga regelverket är samtidigt ett arbete som kräver att det finns en bred samsyn bland många stater för att man ska nå framgång. Annars är risken att inrättandet av ett sådant brott inte har internationellt stöd.

Romstadgan utgör ett framgångsrikt resultat av en balanserad och svår-förhandlad kompromiss som till stora delar bestod av en kodifiering av redan existerande grova och allvarliga brott. Det kan därför innebära utmaningar att öppna denna stadga. Det pågår dessutom en omfattande reformprocess när det gäller domstolen och Romstadgesystemet. Och Ukraina-utredningen upptar en stor del av domstolens resurser.

Regeringen följer utvecklingen av frågan noga, och om det i framtiden finns förutsättningar för att inrätta ekocid som ett internationellt brott avser Sverige att vara en aktiv del i diskussionen för detta.

Avseende sanktioner kan vi konstatera att Sverige är drivande i att stärka EU:s sanktioner mot Ryssland i syfte att strypa Rysslands inkomster och krigsförmåga. Vi har, som sagt, sett elva sanktionspaket. Det elfte sanktionspaketet fokuserade på åtgärder för att motverka kringgående av sanktionerna och omfattar bland annat ett nytt verktyg som ger EU möjlighet att införa exportrestriktioner för vissa varor till tredjeland för att motverka kringgående av sanktionerna. EU, i samarbete med partnerländer, arbetar kontinuerligt för att utforska hur ytterligare sanktionsåtgärder kan utformas.

Sverige verkar för ytterligare sanktioner mot Belarus med anledning av den omfattande repressionen i landet såväl som inblandningen i Rysslands aggression mot Ukraina. Vi ser bland annat politiskt motiverade rättegångar mot MR-försvarare och den demokratiska oppositionen. Sedan oktober 2020 har EU infört fem sanktionspaket med anledning av det interna förtrycket, senast i juni 2022.

Med tanke på det allvarliga läget är det dock viktigt att vi fortsätter sätta press på Belarus genom ytterligare åtgärder. EU har redan infört en rad åtgärder som svar på Belarus roll i aggressionen, till exempel individuella och ekonomiska sanktioner, handelsrestriktioner, stopp för fem belarusiska banker att använda Swift, ett förbud mot transaktioner gentemot Belarus centralbank, begränsningar av det finansiella inflödet från Belarus till EU samt ett förbud mot leverans av eurosedlar till Belarus.

Sverige välkomnar överenskommelsen om ett sanktionspaket mot Belarus i samband med årsdagen av protesterna i presidentvalet i augusti 2020.

Sedan gäller det en särskild tribunal för utredning av aggressionsbrottet. Sverige stöder initiativet att inrätta en tribunal med jurisdiktion över aggressionsbrottet i Ukraina. En sådan tribunal blir ett komplement till Internationella brottmålsdomstolens pågående undersökningar som omfattar krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord.

Komplicerade juridiska frågor återstår, men målet är att lösa dem. Våra rättsliga experter jobbar fortsatt nära Ukraina med de folkrättsliga aspekterna. Under ordförandeskapet har vi arbetat hårt för att säkerställa EU-enighet, så att vi tillsammans med Ukraina kan gå vidare för att stödja en rättslig lösning vad gäller aggressionsbrottet.

Ett brett stöd från det internationella samfundet kommer att vara avgörande, även EU:s medlemsstaters stöd till fullo för Ukrainas och det internationella samfundets ansträngningar för ansvarsutkrävande när det gäller Rysslands brott mot Ukraina, inbegripet inrättandet av en tribunal för aggressionsbrottet.

Sverige driver tydligt linjen att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, måste upphöra så snart det är praktiskt möjligt.

Utöver detta anser regeringen att EU bör anta sanktioner mot rysk fossilgas och rysk kärnkraft. Vi diskuterar förutsättningar för detta med andra medlemsstater. Sverige har som ordförandeland under 2023 nyttjat sitt inflytande till att verka för så robusta och effektiva sanktioner som möjligt i syfte att strypa den ryska statens inkomster och den ryska krigsförmågan.

Jag tror att detta ska täcka de flesta frågeställningarna.

Anf. 15 ORDFÖRANDEN:

Vi kan undersöka det. Nämndens ledamöter har möjlighet att ställa nya frågor.

Anf. 16 LINNÉA WICKMAN (S):

Jag begär ordet igen, för jag uppfattade inte riktigt att jag fick svar på frågan om stödet för en särskild tribunal och ifall det går att beskriva lite ytterligare vilka länder som motsätter sig detta. Det handlar om att vi ska kunna få en förståelse för hur stort arbete det är kvar när det gäller just att samla ett bredare stöd för en särskild tribunal.

Sedan vill jag lyfta upp något som vi trots allt tycker från Socialdemokraternas sida. Det står i ståndpunkten att regeringen avser att arbeta vidare när det gäller sanktioner för att täppa till kringgående av de befintliga sanktionerna, men samtidigt tycker jag att fokus är väldigt mycket på det förra sanktionspaketet, som redan är på plats och som hade det fokuset. Här är vi beredda att anmäla en avvikande ståndpunkt. Vi tycker att detta ska drivas tydligare av den svenska regeringen kopplat till FAC och att man inte enbart ska hänvisa till det arbete som redan har gjorts.

Anf. 17 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Vad gäller tribunalfrågan kan vi konstatera att det inte är en fråga om *om* det finns stöd. Det finns ett brett stöd. Det finns en enighet om att stödja inrättandet av en tribunal. Frågan är snarare *hur*. Det är de juridiska utmaningarna som nu bearbetas. Vi bidrar aktivt till att hitta lösningar på detta. Det är en viktig fråga.

Avseende den sista frågan är det naturligt att fortsätta arbeta aktivt med att se effekterna av nuvarande sanktionsregimer och att ytterligare identifiera eventuella luckor och nödvändiga åtgärder för att fortsätta sätta press på Ryssland.

Anf. 18 ORDFÖRANDEN:

Då uppfattar jag att Socialdemokraterna har en avvikande ståndpunkt i fråga om sanktionspaket.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi till dagordningspunkt 5, Turkiet. Det är en diskussionspunkt.

Europeiska rådet beställde vid sitt möte den 29–30 juni en genomlysning av relationerna med Turkiet. De nyligen genomförda turkiska valen utgör ett lämpligt tillfälle för EU att se över engagemanget med Turkiet. Utgångspunkten för EU:s Turkietpolitik är till stor del alltjämt de slutsatser om Turkiet som Europeiska rådet antog 2021.

Den genomlysning som Europeiska rådet nu har beställt av EEAS och kommissionen ska ha en strategisk och framåtblickande ansats. Den ska läggas fram till hösten och syftar till samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet. Eventuella förslag som kan framkomma som en följd av genomlysningen kommer naturligtvis att beredas i gängse ordning med riksdagen.

Mot bakgrund av Europeiska rådets uppdrag avser Josep Borrell vid FAC att påbörja en diskussion bland utrikesministrarna om hur EU ska arbeta med Turkiet på längre sikt. Detta är någonting som Sverige bejakar.

Sverige har länge verkat för att EU ska driva en aktiv Turkietpolitik, bland annat med hjälp av de många samarbeten och program som EU har med Turkiet. Denna politik ska fortsätta.

Vi måste också titta bortom Turkiets egna gränser. Osäkerheten i vår omvärld med Rysslands aggression mot Ukraina, ett fortsatt allvarligt läge i Syrien och en skör utveckling i Kaukasus kräver att EU förhåller sig samlat och strategiskt till Turkiet.

Säkerhetspolitiken är här en viktig utgångspunkt. När så är möjligt bör Turkiet kunna inkluderas som tredjeland i nuvarande och framtida initiativ inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Ett sådant exempel är försvarssamarbetet inom EU, Permanent Structured Cooperation – PESCO.

EU är Turkiets största handelspartner. När allt fler europeiska bolag önskar förlägga verksamhet närmare EU, så kallad nearshoring, kan Turkiet utgöra ett passande alternativ. Svensk industri och svenskt näringsliv har uttryckt ett stort intresse för Turkiet. Den gröna omställningen kan utgöra en sektor för samarbete med utgångspunkt i EU:s gröna giv.

Det krävs en modernisering av EU:s och Turkiets tullunion för att på riktigt kunna ta nästa steg i vår handelsrelation. Den politiska viljan finns inom EU. Nu är det upp till Turkiet att visa att man är redo att avhjälpa flera av de problem som hittills har präglat tullunionen. Sverige välkomnar Turkiets önskemål om att stärka handelsrelationerna med EU.

En viktig del av Turkiets EU-närmande handlar om behovet av ökad respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. EU behöver noggrant följa och agera på utvecklingen inom dessa områden. Det har varit en hörnsten i svensk Turkietpolitik och kommer att fortsätta att vara det.

Turkiet är en EU-kandidat. Till följd av utvecklingen i landet har anslutningsprocessen dock varit frusen sedan 2018, vilket också har konstaterats i Europeiska rådets slutsatser vid flera tillfällen.

Nu ser vi tecken på att Turkiet vill närma sig EU på nytt med en vilja att återuppta medlemskapsförhandlingarna. Detta är något som Sverige och många andra EU-medlemsstater välkomnar. Vi vet från tidigare kandidatländer att EU-närmandet kan vara en katalysator för politiska reformer i demokratisk riktning.

Turkiet kommer självklart inte att få någon särbehandling utan måste gå igenom EU:s rigorösa bedömningsprocess. Men Sverige kommer, liksom tidigare, att fortsätta stödja Turkiet på denna resa.

Anf. 20 LINNÉA WICKMAN (S):

Jag tackar statssekreteraren för föredragningen.

Jag ska först göra en allmän kommentar till den svenska ståndpunkten. Den fokuserar i väldigt hög grad på samarbete kring säkerhet, försvarspolitik och handel. I förhållande till hur man lägger ut texten kring dessa delar nämns samtidigt EU:s arbete och förväntningar gentemot Turkiet när det gäller mänskliga rättigheter och rättsstatens principer med bara en mening.

Utgångspunkten, såvitt jag förstår, för att Turkiet kommer att tas upp på FAC är de senaste allmänna valen. Vi var ett antal ledamöter från riksdagen på plats som valobservatörer vid båda valomgångarna. I OSSE:s rapport om det turkiska valet kan vi se att man inte nådde upp fullt ut till alla demokratiska kriterier, och då inte minst när det gäller pressfrihet, hur man slår ned på minoriteter och hur man fängslar till och med delar av oppositionen.

Det som vi socialdemokrater tycker är viktigt att säga i detta sammanhang är att Sverige inte får släppa frågan om krav på demokrati, och en stärkt demokrati, och mänskliga rättigheter i dialogen med Turkiet helt enkelt.

I detta sammanhang är det också viktigt att påminna om att man ska kräva ett frisläppande av oppositionspolitikern Selahattin Demirtaş, som har suttit fängslad sedan 2016, och att Turkiet faktiskt ska följa det som Europadomstolen har krävt om ett frisläppande av honom.

När EU nu ska göra en genomlysning av relationerna med Turkiet, och inte minst när den svenska regeringen har aviserat någon form av bilateralt samarbete kring säkerhet med Turkiet, behöver Sverige vara tydligt med våra förväntningar på Turkiet i ett sådant samarbete. Då gäller det inte minst att Turkiet inte heller får vara en fristad för gängkriminella som bidrar till våld och kriminalitet i Sverige.

Här menar vi socialdemokrater att Sverige behöver ta upp att Turkiet ska vidta åtgärder mot de gängkriminella med koppling till Sverige som uppehåller sig i Turkiet. I denna del är vi beredda att anmäla en avvikande ståndpunkt.

Avslutningsvis har jag en kort fråga. Den handlar om Sveriges engagemang för turkiskt EU-medlemskap, och som också presenteras som en del av avtalet från Vilnius. Jag undrar helt enkelt: Är regeringen positiv till ett turkiskt EU-medlemskap, också utifrån den särskilda roll som Sverige nu tycks få i att stödja Turkiet i en eventuellt återupptagen process efter många års frysta samtal?

Anf. 21 DANIEL RIAZAT (V):

Herr ordförande! Det går snabbt i hockey, som man säger. Det var inte alltför länge sedan som samtliga partier i denna EU-nämnd satt och kritiserade Turkiet för diverse olika brott mot mänskliga rättigheter. I dag sitter vi och pratar om hur viktigt Turkiet är för europeisk och svensk säkerhet och för handelssamarbete.

Bara för att fräscha upp minnet för några av er som sitter här kan jag till exempel ta upp när Kristdemokraterna sa att de välkomnade tidigare ställningstaganden om att inställningen till Turkiet har skärpts, där också frågan om den kristna minoriteten i landet tas upp. Men den kristna minoriteten i landet verkar nu ha glömts bort i de nya ställningstaganden som finns. Sverigedemokraterna tog upp att de inte var nöjda över huvud taget med inställningen gentemot Turkiet. De tyckte inte att den var skarp eller tydlig. Och då ska vi minnas att det var under den tid då Sverige ens hade något ställningstagande mot Turkiet. Det finns inte längre.

Jag måste ändå göra en utläggning innan jag anmäler min avvikande ståndpunkt. De senaste årens Turkietsituation kan sammanfattas med följande: Fängslande och förföljelse av oppositionspolitiker, fängslande och förföljelse av fackligt aktiva, fängslande och förföljelse av kristna minoriteter, såsom armenier och assyrier, samt fängslande och förföljelse av etniska minoriteter som kurder, nedstängning av samtliga oppositionella medier och fria medier, massuppsägningar av professorer och lektorer vid lärosäten, massuppsägningar av domare, rapporter om tortyr i fängelser, som har antagits till och med av Europarådet, säkrade rapporter om att den turkiska regimen har hjälpt Islamiska staten med bland annat militär utrustning och genom att garantera dem fri passage till och från Syrien, annektering av syrisk och kurdisk mark, flygbombningar i Irak och södra Kurdistan, hot mot Cypern och Grekland, nära relationer till den ryska statsmakten, terrorverksamheter i Libyen, stöd till extrema nätverk i Sverige och fristad för gängkriminella som flyr från Sverige till Turkiet.

Alla här inne vet att de punkter som jag tog upp är rent av fakta. Ändå har vi ett ställningstagande där vi knappt kan säga vad det svenska ställningstagandet är. Alltså: Vad betyder de ord som står i det svenska ställningstagandet? På vilket sätt kommer Sverige att fortsätta att verka för mänskliga rättigheter i Turkiet? På vilket sätt kommer Sverige att fortsätta att verka för demokrati och rättsstatens principer i Turkiet? Detta är ett faktum i dag.

Låt oss anta att Ryssland, som har gjort precis samma saker – hemska brott mot mänskligheten och liknande – som Turkiet, skulle säga att man vill gå med i EU. Hur skulle vi då reagera i detta rum? Men i Turkiets fall, som har gjort exakt samma saker men mot andra länder, tycker vi att det är helt normalt att prata om handel och mänskliga rättigheter och att Turkiet har stor betydelse för säkerheten i Europa. Låt oss komma ihåg att Turkiet har bidragit till osäkerheten i Europa och destabilisering av säkerheten i Europa, inte tvärtom.

Innan jag anmäler min avvikande ståndpunkt undrar jag helt enkelt: På vilket sätt ska EU och Sverige fortsätta att verka för mänskliga rättigheter?

Jag tycker också att det i ställningstagandet ska stå att Sverige på EU-nivå ska verka för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, eftersom Sverige inte kan säga att bara EU ska göra det. Sverige måste också självt vara drivande i detta.

Men jag vill gärna ha svar på frågorna.

Anf. 22 KADIR KASIRGA (S):

Herr ordförande! Jag tackar statssekreteraren för redogörelsen. Detta är ett högaktuellt ämne, och min riksdagskollega Linnéa Wickman har gjort ett jättebra inlägg.

Jag vill ställa en allmän fråga till statssekreteraren. Det är bra att Turkiet deklarerar att de vill göra ett försök att komma med i EU. Som statssekreteraren också har nämnt finns det vissa kriterier som måste uppfyllas, och Köpenhamnskriterierna är några av dessa kriterier. När Sverige nu säger att man ska agera som ombud för Turkiet på EU-nivå är det viktigt att man verkligen deklarerar för Turkiet att Köpenhamnskriterierna måste uppfyllas.

När det gäller handelsförbindelserna och relationerna finns det en anledning till att det inte sker stora investeringar i Turkiet från utländskt håll. Som statssekreteraren säkert känner till står Turkiet på FATF:s grå lista tillsammans med länder som Uganda, Syrien och Belarus. Att hamna på en sådan lista kräver vissa kriterier. Ett av kriterierna är att man bedriver penningtvätt och finansiering av terrorism.

Kommer regeringen att agera för att få bort Turkiet från denna lista? Annars kommer inte de investeringar som Erdoğan gärna vill ha i Turkiet att göras.

Vi känner till att knarkbaroner även från Sverige och Balkan i Europa söker sig till Turkiet för att tvätta sina pengar. När det gäller finansiering av terrorism är det faktiskt på grund av inbördeskriget i Syrien med al-Qaida och Daish som Turkiet har hamnat på den grå listan.

Jag skulle gärna vilja att statssekreteraren utvecklar hur regeringen tänker driva denna fråga.

Anf. 23 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Turkiet har under många år glidit allt längre ned på rankningar över demokrati och frihet. I demokratirapporten för 2022 från V-Dem ligger Turkiet bland den minst demokratiska femtedelen av världens länder tillsammans med stater som Ryssland, Qatar och Myanmar, och utvecklingen är negativ. Det handlar om att journalister fängslas, att medier och universitet kontrolleras och att rättsstatens principer ifrågasätts. Detta är oroande trender som måste brytas.

Jag har oerhört svårt att se att detta skulle kunna lösas med handel. Jag tänker att det är oerhört naivt. Det som behövs är att vi ställer krav på demokrati och mänskliga rättigheter. Det är sorgligt tunt på den fronten i den svenska ståndpunkt som vi har framför oss. I stället är det Turkiet som har ställt krav på Sverige som motkrav på Natomedlemskapet. Det är svårt att inte ha Vilniusmötet i åtanke när vi diskuterar denna punkt.

Det har visat sig att Sverige har lämnat en progressiv utrikespolitik bakom sig och inte längre vägleds av liberala värderingar som frihet och demokrati. I stället verkar man göra allt för att blidka en regim som fängslar opposition, tystar pressen, inskränker kvinnors rättigheter och bombar civila i Syrien.

Jag menar att det är självklart att regeringen ska kunna delta i och förhandla på internationella möten såsom det i Vilnius om Natomedlemskapet men att regeringen inte kan lova andra stater hur vi ska agera i EU utan att förankra detta i riksdagen genom EU-nämnden. Risken med ett sådant tillvägagångssätt är att löftena faktiskt inte har stöd. I så fall måste regeringen berätta det för Turkiet och kommer då att försätta Sverige i en väldigt dålig situation.

Löftet att stödja Turkiet, som har bristande rättssäkerhet och begår brott mot mänskliga rättigheter, kan alltså bli både svårt och dyrt att upp-

ylla då stödet inom EU för att återuppliva medlemsförhandlingarna är ytterst begränsat. Ändå är det just detta regeringen, å Sveriges vägnar, har förbundit sig att hjälpa Turkiet med.

Statssekreteraren nämnde i sitt anförande att förankring i riksdagen sker i gängse ordning. Min fråga till statssekreteraren är hur han menar att avtalet med Turkiet, där det finns en punkt angående Sveriges agerande i EU, är enligt gängse ordning förankrat i riksdagen när frågan inte har förankrats i EU-nämnden.

Anf. 24 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Det var ett stort antal frågeställningar, och jag ska göra mitt bästa för att besvara dem alla på bästa möjliga sätt.

Först och främst vill jag säga att relationen och hur Turkiet har utvecklats som land verkligen inte är någon okomplicerad fråga. Jag tror att vi är i grunden helt överens om nödvändigheten av reformer i Turkiet. Vi ser inte framför oss att Turkiet kommer att ha en snabb och oproblematisks resa in i EU, utan det kommer att vara långa processer som vi måste följa noggrant.

Likväl är Turkiet ett kandidatland, och i ett europeiskt perspektiv stöder vi en process – det är verkligen en process, och den kommer ta tid – för att se ett närmande av Turkiet till Europa. Men det ska som sagt inte ske utan de villkor som så att säga är absoluta, och vi kommer att vara måna om att se till att de uppfylls. Det är uppenbart så att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är grundläggande frågor på EU:s dagordning också i relation till Turkiet, och det är bra och någonting vi stöder i den fortsatta processen.

Avseende Vilnius ska jag säga att det kommer att ske en återsrapportering i särskild ordning på måndag. De frågor som framkommer där lämnar jag alltså vidare till statsministerns och utrikesministerns rapportering från mötet.

Jag kan gå in på frågan om brottslighet. Jag har i min tidigare roll varit i Ankara och diskuterat just frågor om utlämnande och så vidare när det gäller brottslighet.

Det är naturligtvis en extremt viktig fråga för Sverige att det inte ska bli som det har blivit, det vill säga att vi har svenska medborgare som helt enkelt har landat i Turkiet. Det finns fall där vi har begärt människor utlämnade men där det inte har gått på grund av att personerna i fråga är turkiska medborgare, och de processer som åklagarmyndighet och rättsväsen i övrigt jobbar med fortsätter ju.

Jag kan i detta sammanhang notera att brottsbekämpning står med som en av punkterna i Vilniusöverenskommelsen. Det är i grunden väldigt positivt vad gäller den delen.

Vad gäller frisläppande av politiska fångar är det naturligtvis ett stort bakslag för demokratin i landet. EU och Sverige har vid upprepade tillfällen riktat kritik mot situationen för medborgerliga fri- och rättigheter i Turkiet. Vi lägger stor vikt vid efterlevnad av Europadomstolens domar och deltar aktivt i arbetet med att bevaka verkställigheten av domarna inom ramen för Europarådets ministerkommitté.

EU uppmanar återkommande Turkiet att vidta åtgärder för att säkra ett omedelbart frigivande av bland andra Osman Kavala, Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ. EU har riktat skarp kritik mot Turkiet avseende

2022/23:50

14 juli

åtalet mot oppositionspolitikern Ekrem İmamoğlu. Denna kritik har inte avtagit sedan Madridöverenskommelsen, utan Sverige har anslutit sig till andra medlemsstaters kritik mot Turkiet i Europarådet. Som en viktig del i regeringens politik bevakar de svenska utlandsmyndigheterna i Turkiet rättegångar, exempelvis mot fängslade oppositionella och folkvalda parlamentariker.

Sveriges strategi för reformstöd har som övergripande mål att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt stärka förutsättningarna för ett jämställt samhälle. I våra kontakter med Turkiet kommer regeringen att fortsätta understryka vikten av reformer som stärker demokratin och andra människors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

EU ska vara en tydlig röst för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Turkiet, och EU arbetar lokalt mycket aktivt med dessa frågor. EU-kretsen i Istanbul har bland annat antagit en särskild strategi för arbetet med MR-försvarare i Turkiet. Ett närmare samarbete och en dialog mellan EU och Turkiet ökar sannolikheten för att vinna gehör för svenska ståndpunkter.

Beträffande frågan huruvida vi skulle verka för ett turkiskt EU-medlemskap är det ingen ny ståndpunkt att Sverige är för ett närmande mellan Turkiet och EU. Vi ser nu tecken på att Turkiet vill närma sig EU på nytt. Man är villig att återuppta medlemskapsförhandlingarna. Återigen: Turkiet kommer självklart inte att få någon särbehandling utan måste genomgå EU:s rigorösa bedömningsprocess, men Sverige kommer liksom tidigare att stödja Turkiet på denna resa.

Vi vet från tidigare kandidatländer att EU-närmandet kan vara en katalysator för politiska reformer i demokratisk riktning, och en viktig del i detta är behovet av ökad respekt, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Jag ska säga någonting om det specifika fallet med Selahattin Demirtaş. Regeringen följer rättsfallet gällande den tidigare partiledaren för oppositionspartiet nära. Han har länge suttit frihetsberövad i väntan på rättegång. Sverige har återkommande framfört sin förväntan på Turkiet avseende ökad respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, och även EU följer och agerar i utvecklingen på dessa områden.

Köpenhamnskriterierna nämndes tidigare. Det är helt klart så att ett kandidatland måste uppfylla Köpenhamnskriterierna för att bli medlem i EU, och det gäller även det politiska kriteriet att ha stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter. Förhandlingar om medlemskap innebär alltså i praktiken ett incitament att tillse ökad respekt för dessa grundläggande värderingar.

Då ska vi se om det var någonting ytterligare – ja, beträffande frågan om handel kan man konstatera att de geopolitiska förskjutningar som sker har föranlett att många företag och länder ser över sina värdekedjor. Turkiet kan komma att spela en roll i detta. Från svensk sida kommer vi naturligtvis att fortsätta ha mänskliga rättigheter på vår agenda även i detta, men jag vill poängtera att också företagen har dessa frågor alltmer på sina agendor. Jag är alltså övertygad om att dessa frågor är helt grundläggande för den fortsatta relationen även vad gäller den handelspolitiska utvecklingen

Anf. 25 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill tacka för bra svar. Jag måste dock säga att jag inte riktigt förstår hur det går ihop gällande de frågor som den svenska regeringen säger sig stå upp för när det gäller mänskliga rättigheter och att man följer Selahattin Demirtaş och många andra politiska fångars fall.

När den första punkten i Köpenhamnskriterierna just lästes upp här blev det ju direkt avslag på Turkiets ansökan om att gå in i EU. Det finns nämligen inte en enda punkt i Köpenhamnskriterierna som Turkiet lever upp till över huvud taget, utan det är precis tvärtom: Stabila institutioner som garanterar demokrati finns inte, rättsstatens principer efterlevs inte, mänskliga rättigheter respekteras inte och respekt för och skydd av minoriteter finns inte. Därför kanske man ska börja i den änden.

Jag vet att det inom marknadsekonomins och näringslivets tankesätt finns något slags tanke – även om jag inte vet om man ens tror på den själv – att ett land kommer att sluta döda sitt folk om vi bara handlar tillräckligt mycket med landet. Det är bara det att det inte riktigt funkar så i verkligheten; det blir bara så att landet handlar *och* dödar folk. Det är den enda skillnaden: Man tjänar pengar även på att döda människor.

Vänsterpartiet har aldrig stängt dörren in i EU för Turkiet. Till och med oppositionen i Turkiet vill att dörren ska hållas öppen, men när situationen är som den är i Turkiet – när brotten mot mänskliga rättigheter är så pass stora som de är – blir det väldigt märkligt att prata om att närma Turkiet till EU. Med anledning av det och av allt jag sagt tidigare kring de punkter jag radade upp i mitt förra inlägg skulle jag vilja anmäla avvikande ståndpunkt. Jag tycker nämligen inte att regeringen på ett tydligt sätt säger hur den ska verka för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet.

Jag menar att man just nu i stället legitimerar den turkiska statsmakten, som är en autoritär statsmakt som inte ens kan se till att ett val genomförs på ett korrekt sätt. Jag har själv varit valobservatör i Turkiet och sett hur det fungerar. Alla som har varit det vet att det inte är fria val i det landet. Att låtsas som att detta är något det inte är, vilket vi gör i dag, menar jag är väldigt märkligt. Jag vill alltså anmäla avvikande ståndpunkt med anledning av allt jag framfört i både mitt förra och detta inlägg.

Anf. 26 KADIR KASIRGA (S):

Herr ordförande! Anledningen till att jag begär ordet är att jag tycker att jag fick ett halvt svar när det gäller detta att Turkiet står på Financial Action Task Forces grå lista. Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan, för Turkiet har hamnat på den listan på grund av penningtvätt och finansiering av terrorism. Frågan är alltså om regeringen kommer att verka för att lyfta bort Turkiet från listan.

Anf. 27 REBECCA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tycker att Vänsterpartiets ledamot har uttryckt sig väldigt väl och skulle vilja ansluta mig till den avvikande ståndpunkten. Jag vill dock även anmäla en särskild avvikande ståndpunkt kring hanteringen av frågan, eftersom det löfte som regeringen har gett å Sveriges vägnar om att verka för att hjälpa Turkiet in i ett EU-medlemskap inte på något sätt har förankrats i Sveriges riksdag. Det borde ha gjorts i denna nämnd. Jag vill därför anmäla en särskild avvikande ståndpunkt gällande detta.

Jag instämmer i det, så vi lägger ihop de avvikande ståndpunkterna till en.

Anf. 29 ORDFÖRANDEN:

Vidhåller Socialdemokraterna den avvikande ståndpunkten när det gäller gängkriminalitet? Ja.

Anf. 30 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Jag ska börja med följande: Turkiet är inte färdigt att bli EU-medlemsstat i dag. Den diskussion som nu ska ske på FAC handlar om att se över hur situationen ser ut. Vilken långsiktig väg ska EU välja? I denna diskussion kommer vi naturligtvis att spela in de synpunkter vi har redogjort för i dag.

Det har inte heller i något sammanhang varit Sveriges ståndpunkt att Turkiet är redo att bli EU-medlemsstat i dag. Däremot har vi varit tydliga med att vi, liksom tidigare, kommer att stödja en process som långsiktigt ska leda till ett EU-närmande och eventuellt i framtiden ett EU-medlemskap.

Det är verkligen en lång process, och jag vill återigen poängtera att den här diskussionen är ett avstamp inför hur diskussionerna och så småningom en långsiktig plan från EU:s sida kommer att te sig. Jag tror att vi i grunden är överens om att det finns en betydande mängd problemområden inom Turkiet som måste lösas innan man kan komma vidare och diskutera djupare.

Beträffande den grå listan stämmer det absolut att de står på den, men det här är ju en egen process. Det enda jag kan säga är att svensk uppfattning är att det är viktigt att Turkiet lever upp till kraven för att inte stå på en grå lista. Det finns uppenbarligen brister i dag, och därför har man hamnat på en grå lista. Det är inte upp till Sverige att besluta om huruvida de ska vara på den grå listan eller inte, men det är klart att det är en väldigt bekymmersam situation att anledningen till att man hamnat på en grå lista finns där i grunden.

Vad gäller handel och förhoppning om utveckling tror jag att det finns en väldigt klar bild av – inte minst mot bakgrund av erfarenheterna kring utvecklingen i Kina – att handel inte ensamt löser de strukturella problem som vi ser. Det är uppenbart att handel kan vara en del av en större helhet när det gäller att skapa förändring, men den grundläggande frågan i Turkiet – som naturligtvis kommer att vara mest kraftfull i trycket på reformkraven – är att det finns en långsiktig diskussion och att Turkiet är ett kandidatland. Det är det som kan komma att driva reform. Under resans gång kommer handelsinstrumentet att vara ett av de verktyg som går att arbeta med.

Anf. 31 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att Socialdemokraterna har anmält en avvikande ståndpunkt vad gäller utlämning av svenska gängkriminella i Turkiet. Jag kan även konstatera att det finns likalydande avvikande ståndpunkter från Vänsterpartiet och Miljöpartiet i enlighet med vad Daniel Riazat framförde och i enlighet med vad Rebecka Le Moine framförde i formfrågan.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Den utrikespolitiska dimensionen av ekonomisk säkerhet, som är en diskussionspunkt.

Anf. 32 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Den här diskussionen bygger på det gemensamma meddelande om en strategi för europeisk ekonomisk säkerhet som kommissionen och den höga representanten lade fram den 20 juni.

Meddelandet innehåller resonemang om att EU måste utveckla en övergripande strategi för att gemensamt identifiera, bedöma och hantera risker för den ekonomiska säkerheten. I meddelandet nämns risker förknippade med leveranskedjor, kritisk infrastruktur, cybersäkerhet, tekniksäkerhet och läckage samt så kallat ekonomiskt tvång. Dessa risker ska enligt förslagen i meddelandet hanteras genom främjandet av EU:s konkurrenskraft och skydd mot ekonomiska säkerhetsrisker och genom partnerskap med länder som delar våra värderingar och intressen.

Vad gäller att skydda EU:s ekonomiska säkerhet hänvisas dels till användning av befintliga verktyg, dels till behovet av nya verktyg för att åtgärda eventuella luckor. När det gäller nya verktyg finns bland annat idéer om utökad exportkontroll samt nya regler gällande granskning av utgående investeringar. Kommissionens och den höga representantens övergripande syfte med detta är att skapa en ram för tillförlitlig bedömning och hantering av risker för den ekonomiska säkerheten på EU-nivå, nationell nivå och företagsnivå samtidigt som man bevarar och ökar den ekonomiska dynamiken.

Regeringen välkomnar ansatsen att på EU-nivå ta ett sammanhållet grepp om dessa frågor. Det är bra att analysera risker och hur de bäst kan hanteras med befintliga verktyg.

Meddelandet poängterar helt riktigt att vi måste vara medvetna om att det kan finnas ett dilemma vad gäller att stärka den ekonomiska säkerheten och samtidigt säkerställa att EU drar nytta av en öppen ekonomi. Att verka för att göra EU:s ekonomi mer konkurrenskraftig är i sig ett verktyg för att stärka vår säkerhet. EU:s konkurrenskraft var också en tydlig prioritering under det svenska ordförandeskapet.

För att minska riskerna utifrån är det viktigt med en väl fungerande inre marknad med långsiktiga och förutsägbara regler, effektiv konkurrens samt ökad egen produktion för att säkra försörjningskedjor inom strategiskt viktiga områden. Åtgärder behöver vara väl avvägda och proportionerliga. Särskilt behovet av eventuell ny lagstiftning eller andra åtgärder kommer att behöva analyseras noga, bland annat med beaktande av medlemsstaternas ansvar för frågor om nationell säkerhet. Det gäller inte minst förslag om exportkontroll och granskning av utgående investeringar.

EU kan inte uppnå ekonomisk säkerhet på egen hand. En viktig del av strategin lyfter fram samarbete med partner, bland annat genom att förhandla och slutföra handelsavtal, stärka andra partnerskap och verka för en internationell regelbaserad ordning inom multilaterala institutioner såsom Världshandelsorganisationen. Det transatlantiska samarbetet är självfallet av stor vikt i detta sammanhang.

Anf. 33 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Det här är ju en fråga i ett tidigt stadium och en diskussionspunkt, och därför vill jag spela in att vi har en del konventioner att förhålla oss till vad gäller naturen och planetens ramar. Det handlar om klimatavtalet, Parisavtalet, men också om det globala naturavtalet. Att man har dessa i åtanke när man designar en hållbar ekonomi är av yttersta vikt, liksom att man på ett tidigt stadium tar med djurvälstånd i diskussionerna.

Vi har en pandemi bakom oss, som orsakades av ett vedervärdigt sätt att hantera och se på djur. Vi har ekonomier och industrier som bygger på ett upprättat djurförtryck i stor skala. Där håller man djur på ett sätt som ökar riskerna för pandemier, vilket förstås också får konsekvenser för ekonomisk stabilitet.

I närtid finns inte brist på mat, men på grund av ekonomiska och sociala skillnader finns maten inte alltid tillgänglig för dem som behöver den. Spekulation på världsmarknaden spelar roll för priser på livsmedel.

Spekulation kan driva upp priser utan att det finns någon direkt koppling till faktisk tillgång. Det handlar i stället främst om förväntningar på framtida priser, tillgång och skördar. Detta har drivit upp priserna, vilket man bland annat har sett i samband med Rysslands anfallskrig mot Ukraina som gjort att priserna på vete har stigit dramatiskt. Därför menar vi att det är av yttersta vikt att reglera spekulation på livsmedelsmarknaden. Vi ser det som en viktig del i att motarbeta matfattigdom inom EU men också säkra den europeiska ekonomiska säkerheten.

Anf. 34 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Det är onekligen viktiga frågor. Vi kan konstatera att det är för tidigt att säga var de här diskussionerna kommer att landa vad gäller just de mer specifika frågeställningar som togs upp. Däremot kan man notera att hållbarhetsfrågorna överlag – det finns ju flera pågående lagstiftningsinitiativ – får allt större uppmärksamhet, vilket är positivt ur detta perspektiv. Det här är ju någonting som fler och fler företag anser vara en nödvändighet för att i slutändan kunna sälja sina produkter på en mängd marknader.

Anf. 35 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Det var väldigt glädjande att de globala, stora företag som har samarbetat för att få igenom naturrestaureringslagen faktiskt fick sin vilja igenom trots regeringens agerande. I de här frågorna kan jag alltså lita mer till företagens goda vilja än till regeringens. Jag hoppas att regeringen och dess företrädare kommer att lyssna på dessa företag.

Anf. 36 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Dagordningspunkt 7 är Övriga frågor. Har statssekreteraren vid UD något att framföra?

Anf. 37 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL:

Jag kan avslutningsvis berätta att Josep Borrell i anslutning till rådsmötet väntas stå värd för en frukost för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Volker Türk. Det blir ett tillfälle att uttrycka stöd för MR-kontorets arbete och särskilt lyfta fram frågan om ansvarsutkrävande i Ukraina.

Josep Borrell har även inbjudit USA:s utrikesminister Antony Blinken till ett informellt samtal över videolänk i anslutning till rådsmötet. Vi räknar med att samtalet kommer att fokusera på frågor kring Rysslands aggression mot Ukraina och på Kina.

Anf. 38 ORDFÖRANDEN:

Då har vi kommit till slutet av denna föredragning. Vi tackar statssekreterare Jevrell med medarbetare, önskar en trevlig sommar när den inträder och ser fram emot att träffas i olika konstellationer någon gång i augusti!

Innehållsförteckning

2022/23:50

14 juli

§ 1 Utrikesfrågor	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN	2
Anf. 4 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	2
Anf. 5 LINNÉA WICKMAN (S)	3
Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V)	3
Anf. 7 ORDFÖRANDEN	3
Anf. 8 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	4
Anf. 9 ORDFÖRANDEN	4
Anf. 10 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	4
Anf. 11 MALIN BJÖRK (C)	5
Anf. 12 REBECKA LE MOINE (MP)	5
Anf. 13 LINNÉA WICKMAN (S)	6
Anf. 14 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	6
Anf. 15 ORDFÖRANDEN	8
Anf. 16 LINNÉA WICKMAN (S)	8
Anf. 17 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	8
Anf. 18 ORDFÖRANDEN	8
Anf. 19 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	8
Anf. 20 LINNÉA WICKMAN (S)	10
Anf. 21 DANIEL RIAZAT (V)	10
Anf. 22 KADIR KASIRGA (S)	11
Anf. 23 REBECKA LE MOINE (MP)	12
Anf. 24 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	13
Anf. 25 DANIEL RIAZAT (V)	15
Anf. 26 KADIR KASIRGA (S)	15
Anf. 27 REBECKA LE MOINE (MP)	15
Anf. 28 DANIEL RIAZAT (V)	16
Anf. 29 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 30 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	16
Anf. 31 ORDFÖRANDEN	16
Anf. 32 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	17
Anf. 33 REBECKA LE MOINE (MP)	18
Anf. 34 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	18
Anf. 35 REBECKA LE MOINE (MP)	18
Anf. 36 ORDFÖRANDEN	18
Anf. 37 Statssekreterare HÅKAN JEVRELL	18
Anf. 38 ORDFÖRANDEN	19